

DOSSIER PEDAGÒGIC

Dossier Elaborat per

FITXA ARTÍSTICA

Autora	Iolanda Llansó
Actors:	PAP: Cristina Aguirre RUS: Claudio Levati
Música	Xavier Lozano
Vestuari	El Talleret
Il·luminació	Daniel Carreras
Direcció	Iolanda Llansó

LA COMPANYIA

Xirriquiteula Teatre neix a Badalona, l'any 1985, com a grup de cercavila.

L'any 1991 inicia la professionalització, fet que coincideix amb la posada en escena de SUPERTOT, el primer espectacle de teatre de sala que el grup realitza.

ELS CONTES DE GRIMM, amb direcció d'Armonia Rodríguez, foren el segon muntatge teatral, amb el que van assolir el reconeixement públic en la segona Mostra de Teatre de la Generalitat de Catalunya, l'any 1994.

L'any següent l'enyorança retorna el grup als orígens. AIGUA és el nou espectacle de carrer que ha passejat per Suïssa, França i ciutats de tot l'estat.

Amb CYRANO (1996), versió del clàssic d'Edmond de Rostand, dirigida per Joan Montanyès (Monti), a partir de la traducció de Xavier Bru de Sala, el grup s'aferma en muntatges més sòlids i de més envergadura.

FAULES, que va ser estrenat a la Temporada de Teatre de Badalona el maig de 1998, amb direcció de Clara del Ruste, va representar una aposta pel teatre en clau d'humor.

SOPA va ser l'espectacle següent. Amb guió d'Anna Fité i Jordi Purtí, i amb direcció del propi Jordi Purtí.

CONTES DEL CEL és una adaptació dramatitzada de tres contes amb un denominador comú: els protagonistes són elements celestes com el sol, la lluna i els núvols. Espectacle mol tendre dirigit als més menuts, que ha obtingut el Premi a la Millor Direcció a la Feria Europea de Teatro para Niños y Jovenes del Festival de Gijón (FETEN). Continua en gira i se n'han fet ja més de 900 representacions.

Com a espectacles de carrer, els darrers que s'han produït són els següents:

NOMADAS, al 2002.

POP, al 2003

GIRAFES, presentació oficial a la Fira de Tàrraga 2004 (continua en gira).

L'ARGUMENT DE PAPIRUS

L'estructura de l'espectacle PAPIRUS es basa sobre les normes clàssiques de desenvolupament d'una obra teatral, ja que hi ha ben marcades les tres fases d'acció: presentació, nus i desenllaç.

Dos desconeguts es troben en un descampat. De mica en mica s'aniran apropant a través de jocs, de tímides moixaines fins a arribar, com en un símbol, a treure's la màscara. És el present d'aquests dos personatges.

Aquest coneixement porta als dos protagonistes a explicar-se quin és el passat de cadascun. El *flashback* està servit. Ell era treballador del moll i ella era pagesa. El record comú és una guerra que no els agrada i que decideixen oblidar.

Passat i present uneixen aquest dos éssers escarits, necessitats sobretot d'afecte, i són ells dos, tots sols que decidiran construir-se un futur. Una caseta els servirà d'aixopluc, després vindran les flors, els arbres, fins que el naixement d'un infant serà l'esclat d'una nova vida amb un presagi de pau per a tot el món.

LA TÈCNICA DE PAPIRUS

PAPIRUS és un espectacle de teatre gestual, sense paraules. Els dos protagonistes recorren a tècniques expressives de mim i de clown per representar aquesta obra. Serà amb aquesta ingènua tendresa i amb unes dosificades notes d'humor i de poesia que transmeten els actors, que l'espectacle anirà seduint l'espectador.

De fet, PAPIRUS és un espectacle basat en la comunicació no verbal que ens introdueix en la possibilitat de comunicar-nos més enllà de la paraula, en formes de comunicació que el llenguatge verbal ha anat ofegant. És amb aquest tipus de muntatges que se'ns ofereix la possibilitat de transportar-nos cap a llenguatges més universals.

Xirriquiteula Teatre ha apostat per un teatre molt subtil, que demana a l'espectador una atenció especial. No són massa freqüents els espectacles amb aquesta tècnica. Parafraçant el lema d'una antiga revista d'humor diríem que és "un espectacle audaç per a un espectador que el grup considera intel·ligent".

EL PAPER DE PAPIRUS

Papyrus és el mot que utilitzaven els grecs per referir-se al paper.

Tots els elements escenogràfics de PAPIRUS són de paper. Així el paper servirà de mantes, de sostre on aixoplugar-se, de flor, de bressol, etc. Un suport de paper servirà per explicar el passat... És evident que el grup ha trobat en el paper la matèria amb que volia sostenir la seva història. La posta en escena de PAPIRUS és, en realitat, una recreació total. No són solament els actors que cada vegada han de "re-presentar" l'obra, sinó també és l'escenografia que es "re-crea" a la vista del públic, amb la particularitat que ho fan amb aquest element d'ús quotidià i que és a l'abast de tots nosaltres. El paper de fet, permet fer i desfer formes, tornar-les a muntar. És flexible i rígid alhora. Només cal imaginació per donar la forma desitjada a aquest element.

EL TEATRE GESTUAL

La mímica és la forma bàsica de comunicació que s'expressa a través de la fesomia, els gestos, les actituds...

Hi ha diverses formes de mímica:

- les espontànies com plorar, riure, tapar-se la cara amb les mans per por...
- les convencionals com fer adéu amb la mà, acotar el cap per dir que sí...
- les personals que són gestos característics de l'individu, com enretirar-se els cabells de la cara amb un cop de cap, els tics nerviosos...

Cadascú té una forma personal de gest, de mímica. Per això encara que dos actors vulguin fer-nos arribar la mateixa sensació, poden fer expressions i moviments diferents, segons la seva personalitat, sensibilitat i tècnica.

El mim és per excel·lència l'art d'expressar-se amb el cos. Per a poder expressar amb claredat allò que desitja, el mim ha de dominar amb perfecció tot el seu cos i controlar el moviment de cadascun dels seus músculs, això li exigeix un treball constant molt meticulós. Quan actua amb aquesta perfecció adquirida dóna sensació d'espontaneïtat i facilitat. "La mímica pren categoria artística - segons Anton Font - quan passa els límits del simple llenguatge i actua, per a transmetre narracions, idees i emocions: és a dir, esdevé teatre".

CONTINGUTS I OBJECTIUS

Amb el muntatge de PAPIRUS pretenem apropar els alumnes al teatre gestual. Un tipus de teatre que demana una atenció especial ja que al no haver-hi text parlat, cal que l'alumne/espectador hagi de desxifrar un llenguatge no gaire habitual.

Conceptes:

- El teatre sense paraules
- El nostre cos com a element susceptible de moviment expressiu
- Els valors humans
- Les guerres
- El temps (present, passat i futur)

Procediments:

- Observació del que passa en escena
- Comprensió global de l'obra
- Anàlisi de les situacions

Actituds:

- Respecte als actors i als companys durant l'actuació
- Atenció i concentració
- Interès en el desenvolupament de l'obra
- Sentit crític davant la creació artística
- Valoració del treball dels actors

PROPOSTES DE TREBALL

ABANS DE VEURE L'ESPECTACLE

Aquesta vegada no heu de passar per alt, abans de veure l'espectacle, de parlar amb els nois d'allò que aniran a veure i quina ha de ser la seva actitud.

El silenci també forma part de l'espectacle

Cal que els nois entenguin que els actors necessiten un clima de silenci per concentrar-se en el seu treball, i els espectadors necessiten el silenci per captar el que l'actor els vol comunicar.

El teatre gestual

Els nois han d'anar disposats a observar cada un dels gestos que fan els actors per experimentar la facilitat de transmissió que té el gest, i també amb l'interès d'experimentar que hi ha d'altres formes de expressió comunicativa a banda de l'oral.

Els mims-clown han de comunicar-se amb els altres

L'espectador ha de captar què li suggereix el mim quan fa posicions i moviments diferents. També ha d'observar quins complements fa servir: jocs de llum, elements escenogràfics... Pensem que estem parlant d'un art subtil que empra un llenguatge sense paraules.

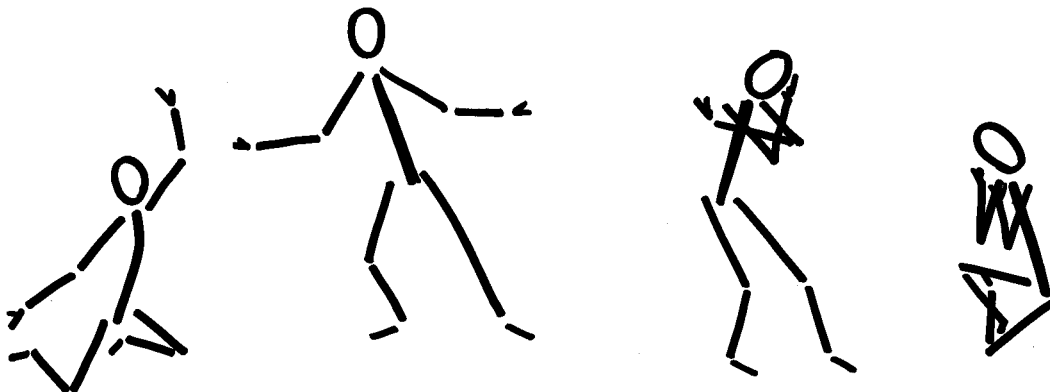
A continuació us transcrivim les posicions bàsiques del mim i les actituds que comporten.

a) Posicions obertes i tancades

Les **obertes** són aquelles en què les cames i els braços tendeixen a separar-se.

Són pròpies d'actituds d'harmonia, benestar, seguretat. . .

Les **tancades** són tot el contrari, per tant braços i cames tendeixen a trobar-se o ja estan creuats. Indiquen desordre, angoixa, comicitat, depèn de la situació concreta en què es produeixen.

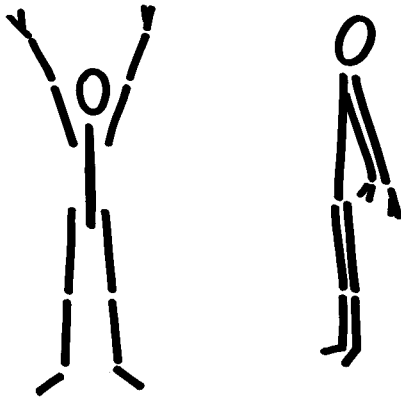
Dues posicions obertes

Dues de tancades

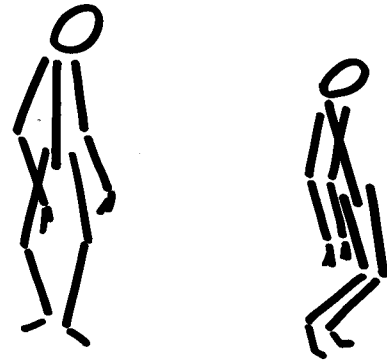
b) Posicions tenses i relaxades

Les **tenses** són aquelles en què el cos està rígid i són pròpies d'actituds d'activitat, força, violència, i, en general, denoten que l'individu viu una situació difícil.

Les **relaxades**, contràries a les tenses, interpreten deixadesa, passivitat, feblesa, però també benestar, tranquil·litat. . .

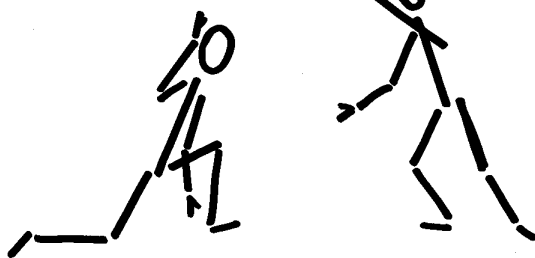
Dues posicions tenses

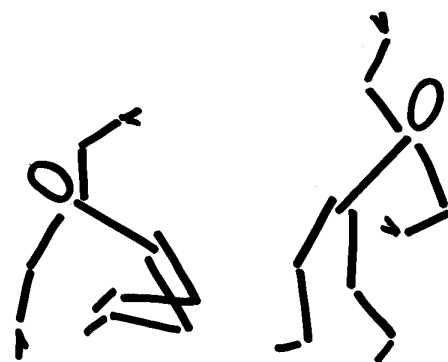
Dues de relaxades

c) Posicions endavant i endarrera

Quan el cos perd la vertical i s'inclina endavant teòricament demostra actituds agressives, de seguretat ... en canvi si la inclinació és endarrera fàcilment s'expressa temor, rebuig, inseguretat.

Dues posicions endavant

Dues endarrera

EL PAPER: HISTÒRIA I RUTA

Per la importància que el paper té en aquest muntatge us incloem una breu història del paper que fóra bo que expliquéssiu als vostres alumnes abans d'anar a veure l'espectacle, per tal que es fixin en l'ús que se'n fa d'aquest material.

Història:

Allà als anys dos-cents abans de Crist, a la llunyana Xina, va viure un home, de nom Han Hsin, que es dedicava a recollir el filadís que quedava després de rentar els capolls dels cucs de seda. Ell cercava la manera de fabricar un teixit perquè el poble es pogués protegir d'una forma econòmica del fred. Així fou que Han Hsin barrejà el filadís amb aigua, i el garbellà. Un cop sec va veure que va formar com un feltre, que treballat amb molta cura es podia posar entre dues teles fines. Una vegada cosit l'invent fou considerat excel·lent per a combatre el fred.

Més tard, i ja no se sap qui, un altre home va enganxar aquest feltre fi sobre unes taules de bambú o de fusta. Tot fent proves va adonar-se que sobre aquest feltre s'hi podia pintar i escriure. Prop del desert de Gobi se n'han trobat d'aquestes taules amb papers enganxats.

Aquest, diguem-ne, que fou el primer intent per a fabricar paper, però no fou fins 400 anys després –en el segle II d.C.– que l'emperador xinès va encarregar al seu ministre Ts'ai Lun que cerqués un material per a poder escriure. Aquest, que era molt llest, va recordar-se de Han Hsin i del seu invent. Així que va poder comprovar que solament li faltava una cola que unís bé les fibres, va fer posar fil a l'agulla. Després de moltes provatures, va fer bullir unes algues. Mentre bullien anaven desprenent un suc gelatinós que van barrejar amb la pasta. Un cop seca i premsada la pasta va esdevenir un full on poder escriure.

Després es va assajar de canviar la seda per draps vells, cosa que funcionà, o per fibres vegetals, també les escorces d'alguns arbres foren utilitzades. Es descobriren també noves substàncies aglutinants. I de descoberta en descoberta arribem a l'actualitat.

Ruta:

Els xinesos es van mostrar molt gelosos del seu descobriment, que van poder guardar com a secret fins el 751. La guerra al Turquestan que van mantenir contra els àrabs fou la causant que el secret deixés de ser-ho. Els àrabs van fer presoners a paperaires xinesos i és ben segur que van trobar la manera de fer-los explicar.

Un cop coneguda la manera de fabricar el paper, els àrabs l'escamparen arreu.

Les primeres fàbriques es van instal·lar a Samarcanda, Damasc, Bagdad i El Caire. Després arribà al Sudan. D'aquí pujaren per la Costa Mediterrània: Fes i Ceuta. Amb la dominació àrab el paper fou introduït a Espanya i de la Corona d'Aragó passà a la resta d'Europa.

El paper a Catalunya:

La primera notícia que tenim d'un molí paperer data del segle XII. És al Molí d'Albanells, a Santa Maria del Camí, a la comarca de l'Anoia.

En aquests primers moments, el paper català aconsegueix una gran qualitat, la qual cosa comporta que s'exporti a molts països. Aquesta etapa tan propícia es veu estroncada amb la competència d'Itàlia i França.

Durant el segle XVII, el paper català coneix un gran període per diverses causes: una millora en la qualitat del producte, l'arbitració de mesures per part de l'estat amb l'objectiu d'evitar la importació de paper i, a la vegada, l'exportació de draps.

Els segles XVIII i XIX són els que representen el millor moment gràcies a les antigues colònies d'Amèrica. De tal manera que al paper de barba se'l coneixia com a paper Capellades, Catalunya o Romaní.

La fabricació industrial del paper comença el segle XVIII, i és a principis del segle passat que van plegar els últims molins paperers de Catalunya.

DESPRÉS DE VEURE L'ESPECTACLE

Sobre l'obra

* Abans de tot caldria que comentéssiu amb els alumnes la història de PAPIRUS per estar segurs que l'han entesa.

* **Comenteu** si els gestos dels actors-mims eren prou detallats per ajudar a captar el què estava passant a escena.

* **Recordeu** amb els alumnes el que heu comentat abans d'anar a veure l'espectacle:

Hi ha hagut prou silenci? Creuen que era necessari? Per què?

* A PAPIRUS queden ben plasmades les **tres grans fases del temps**: present, passat i futur.

En primer lloc procureu que els alumnes vegin quines són les accions o escenes que ens retraten aquests tres estadis.

Una vegada identificades, feu fer als alumnes una petit redactat que parli d'aquests tres temps de la seva vida (què feien quan eren més petits, què fan ara, què pensen que faran més endavant).

* Feu, entre tots, una anàlisi de la **relació entre els dos personatges** i del que aquesta els ha comportat:

- Què feien cadascun quan estaven sols?
- Què canvia quan estan junts?
- És en trobar-se que es creuen capaços de construir un futur?
- Quines diferències es fan més evidents de vestuari, gestos, expressió... quan estan sols o junts?

* **Els dos personatges han passat una guerra**, l'experiència no els ha agradat i volen esborrar-la del seu record. Però serà precisament aquest trist record que els impulsarà a crear una nova vida. Aquest fet es troba molt ben plasmat en l'escena on enterren el paper, en el que han dibuixat la guerra, en una caixa. Serà d'aquesta caixa que en sortirà la imatge d'un nou món.

Actualment a tot el món hi ha moltes guerres i contínuament n'estem informats pels mitjans de comunicació. Parleu-ne amb els vostres alumnes, aquestes poden ser algunes de les qüestions:

- Poden anar a escola els nens i nenes quan al seu país hi ha guerra?
- Es pot anar a comprar, al parc, al cinema...?
- Què passa amb les cases i els carrers?

- On viu la gent si els destrueixen la casa?
- * **Les arts plàstiques** juguen un paper molt important a PAPIRUS perquè a través de la seva simbologia ens ajuden a interpretar els estats d'ànim dels personatges.

Per exemple la utilització d'un determinat color pot definir o bé l'estat d'ànim del que pinta o si el tema és alegre, dinàmic o si és avorrit, trist...

Us proposem uns quants exemples, que podeu ampliar, que hauríeu de presentar als vostres alumnes perquè decidissin quins colors utilitzarien.

- Un dia de festa major
- Una nit de tempesta
- Una sortida de sol
- Un dia plujós
- Un paisatge d'hivern

Generalment dels colors que representen la claror, l'alegria, la força, l'energia, la lluita... en diem colors càlids i són tota la gamma de grocs a vermells. Dels colors que utilitzem per representar la tranquil·litat, la llunyania, la fredor fins arribar a la tristesa són els verds, blaus, violetes, grisos, i aquests colors conformen la gamma dels freds.

Fixeu-vos en quines escenes, el grup, ha utilitzat aquestes dues gammes de colors i penseu per quin motiu les ha utilitzades.

- * **La música**, que ens acompanya durant tot l'espectacle, ajuda a reforçar i fer més comprensibles les diverses situacions i estats d'ànim dels personatges, i a més ens marca el pas del dia a la nit.

Proposeu als vostres alumnes dos exercicis per tal de fer-los entendre com la música reforça la comunicació de sentiments:

Escolliu 3 o 4 fragments musicals ben diferents i en una situació de silenci i concentració feu que expressin amb el seu cos les sensacions que els provoca cada música.

Una altra possibilitat és donar-los un paper, ja sigui individual o tipus mural, i que pintin escollint colors i formes segons el que els faci imaginar cada música.

Sobre el mim

Hi ha molts jocs i exercicis per treballar l'expressió corporal, afinar el gest i l'expressió. Us en proposem alguns de ben fàcils i coneguts:

* **Joc del mirall**

És un dels més clàssics. Poseu els alumnes per parelles, un és l'actor i l'altre el mirall. Primer asseguts jugaran només amb les mans, el que fa de mirall ha de procurar imitar exactament el que fa l'actor. Després drets faran actuar tot el cos. A continuació canviarem el rol de la parella.

* **Joc del Pepito**

Organitzeu parelles. Un alumne seu a la falda de l'altre, els poseu una bata al davant per la que hi surtin els braços del de darrere. Aquest haurà d'anar expressant amb gestos el que digui el del davant.

* **Els oficis**

Confeccioneu entre tots una llista d'oficis mínimament coneguts pels vostres alumnes. Repartiu-ne un a cadascú i a un senyal convingut tots comencen a representar-lo. Una altra possibilitat és que el representin un a un i els companys endevinin quin ofici fa.

* **Seguir rei**

Organitzeu una fila, nomeneu un cap, aquest haurà d'anar inventant una ruta a seguir tot fent un seguit de gestos o piruetes. Tots els companys han de passar pel mateix lloc i imitar tot el que faci el cap. Passat un temps marcat, el cap va al final de la fila i el segon pren el seu lloc.

* **Com caminen els animals**

Doneu a cada alumne el paper d'un animal. Feu una rotllana i un a un han d'anar sortint al centre a imitar l'animal que els ha tocat. No es tracta de què els companys endevinin quin animal ha volgut representar sinó veure si l'ha imitat bé tant per la forma de caminar com pel ritme, l'expressió...

* **Grup escultòric**

Un treball d'equip. Cada grup té un escultor que ha de fer un conjunt escultòric amb els seus companys. (Cal que tingueu preparada una bona col·lecció de làmines tant d'escultures famoses com de quadres amb diversos personatges o fotografies curioses de grups de persones) L'escultor escull una de les làmines i va col·locant els personatges donant la posició i expressió correctes a cada component, Totes les peces de l'escultura han de restar immòbils fins que l'escultor acabi i rebin el vist i plau dels mestres i companys.

* **Explicar un conte amb mímica**

Per equips, doneu a cada un el títol d'un conte conegut. Després d'un temps per preparar-lo, l'hauran de representar sense l'ajuda de cap so. Un cop acabat (no si val abans) demaneu als companys que l'endevinin i valorin el que han fet millor. Si ningú l'endevina l'hauran de tornar a preparar i representar.

Sobre el paper

* A l'obra, els dos personatges utilitzen el paper per a moltes coses. Amb els vostres alumnes feu una relació de totes les utilitats que li donen. Procureu fer-la ordenadament. (Primer és una manta per abrigar-se, després un vestit...).

* Aquí teniu una llista dels principals tipus de paper sobre els quals podeu proposar diversos treballs:

- Abans de donar la llista als vostres alumnes demaneu que tots anotin els que coneixen. Quants n'han trobat?, Qui en sap més?...
- Doneu la llista i demaneu que expliquin com és i perquè serveix cada paper dels que ells coneixen.
- Esbrineu entre tots com i què són els papers que ningú ha reconegut.
- Quantes mostres de papers diferents serieu capaços de recollir entre tots?

-paper arrissat	-paper ceba	-paper de diari
-paper d'estrassa	-paper assecant	-paper couché
-paper de feltre	-paper de vidre	-paper blanc (d'escriure)
-paper de plata	-paper de fumar	-paper higiènic
-paper canson	-paper d'arròs	-paper d'embalatge
-paper carbó	-paper de barba	-paper tornassol
-paper d'empaperar	-paper setinat	-paper engomat
-paper de calcar	-paper de seda	
-paper vegetal	-paper moneda	

* Col·loqueu sobre la taula tots els papers que hàgiu recollit. Demaneu als vostres alumnes que els palpïn per esbrinar la textura de cadascun (aspres, llis, suau, rugós, etc.) Una vegada coneguts els noms i les textures i amb els ulls tapats podreu demanar-los que identifiquin cada paper. Els podeu preguntar mentre els estan palpant quina sensació els provoca.

* Amb els mateixos papers que cada alumne tracti de fer un collage d'alguna de les escenes de l'obra.

* A continuació us incloem un recull de frases fetes sobre el paper. Trebal·leu aquestes frases fins que captin el significat de cadascuna. Un cop ja ben compreses els podeu proposar de fer rodolins en què la frase feta sigui un dels versos. O bé construir frases llargues on incorporin la frase feta.

Fer tots els papers de l'auca

Fingir, saber quedar bé amb tothom, ésser comediant; adoptar les més diferents actituds, opinions, etc. Per pura conveniència. // *fer el paper* (fingir, ésser comediant).

Fer paper

Distingir-se, tenir molta importància o fer bon paper davant la gent.

Distribuir papers

Assignar a cadascú una funció a realitzar o una tasca a fer, (en una obra de teatre o en qualsevol tasca).

Tenir el millor paper de l'obra

Representar la part important en una actuació col·lectiva.

Fer un bon paper o fer un paperàs

Quedar molt bé en alguna actuació; quedar bé.

Fer mal paper

Actuar com caldria no actuar. Obrar malament.

Fer papers

Fingir, dir o simular el contrari d'allò que en realitat se sent.

Fer un paper d'estrassa

Quedar en ridícul; quedar malament o fer mal paper.

Fer el paper de met

Desentendre's, fer l'orni

Fer el paperot

Desentendre's, fer l'orni// Dissimular; ésser comediant

Com el paper

Extremadament pàl·lid

Com un paper de fumar

Prim; inconsistent

Prim com un paper de fumar

Es diu d'alguna cosa molt prima

De paper d'estrassa

No autèntic, sense valor; fals fictici, d'imitació

Sobre el paper

Teòricament

Això és paper mullat

Això no és veritat, és dit sense fonament; no té efectivitat, és va, inútil, ineficaç

Embrutar paper

Escriure molt

Dur els papers mullats

Estar fluix de documentació o d'arguments

Portar els papers ben arreglats / Dur els papers ben estirats

Portar la documentació així com cal, disposar dels arguments eficaços per a defensar el propi raonament

Fer un trist paperet

Quedar malament

Fer el paper de mussol o de beneit

Obrar com si fos curt d'enteniment

Més blanc que un paper d'escriure

Es diu d'una cosa molt blanca

Fer el paper fred

Fingir indiferència

Girar full

Passar a una altra qüestió

* Els alumnes més petits poden fer rodolins amb la paraula paper o algun dels seus derivats.

* Un cop hàgiu treballat els rodolins i coneguin la història del paper podríeu fer una auca sobre el paper.

* Jugueu amb la lletra "p" de paper. Busqueu noms, verbs, adjectius,... amb aquesta lletra. Feu frases o rodolins en els que totes les paraules comencin per "p"

Per exemple:

Per pesar paper, porta'l primer

Per pair paper, pebre posaré

Papers, paperetes i paperines, posa-les primes.

